

COMMENTAAR BIJ 'VRAGEN OVER CUMULATIEVE EFFECTEN OP N2000-GBIEDEN DOOR (ZEEWAARTSE) AANLEG VAN VERSTERKINGEN BIJ PRIORITAIRE ZWAKKE SCHAKELS'

EHS HDV 08-18 projnr 5235233-01

Er bestaat veel waardering onzerzijds voor de aandacht die in het stuk gegeven wordt aan de cumulatieve effecten die individuele oplossingen voor de versterking van de afzonderlijke acht prioritaire Zwakke Schakels tezamen zouden kunnen hebben. Het is immers zeker nog geen algemeen gebruik hieraan aandacht te besteden.

In de gegeven **Aanleiding** worden naast de morfologische effecten ook de ecologische effecten genoemd. De indruk bestaat mede uit de rest van de tekst, dat evenwel te weinig op de ecologische effecten wordt gefocust.

Bij de beoordeling op cumulatieve effecten dienen óók de effecten betrokken te worden van plannen en projecten die niet direct van doen hebben met de versterking van de Zwakke Schakels zelf, maar de onderhavige Natura2000-gebieden wél kunnen beïnvloeden (zie vraag 5). Waar de effecten apart genomen mogelijk nog niet een significant negatief effect sorteren, zouden ze dat in gezamenlijkheid mogelijk wel kunnen.

VB: bij de (niet-prioritaire) versterking 'Kust van Voorne' dienden bij de beoordeling niet alleen de effecten van de versterking zelf, maar ook de eventuele cumulatieve effecten van de uitbreiding van MV2 en de gedeeltelijke opening van de Haringvlietsluizen te worden betrokken.

De effecten zelf, en dus ook de cumulatieve effecten, kunnen niet alleen de waterhabitatten ('BKL', 'kustfundament') maar ook de habitatten op het land beïnvloeden.

VB: bij de (zeewaartse) aanleg van kustversterkingen komt de kustlijn verder weg te liggen, en kunnen daardoor de *salt spray* en de grondwaterstand veranderen, hetgeen op hun beurt weer negatieve effecten kan hebben op Natura2000-gebieden.

De *scope* dient dus breder te zijn dan in de Aanleiding verwoord.

N.a.v. de opmerking over de Pettemer- en Hondsbossche Zeewering merken we op dat voordat er sprake kan zijn van mitigatie, compensatie en cumulatieve effecten, er eerst gezocht moet worden naar alternatieven. In het algemeen is daarvoor te weinig aandacht. Bij deze en andere zeeweringen spelen de erosiegevoeligheid van het buitentalud en de eventuele overslagbestendigheid van het binnentalud een grote rol. Eenvoudige alternatieve (deel)oplossingen voor vergroting van de kustveiligheid m.b.v. betere beheermaatregelen voor buiten- en binnentalud, zijn voorzover bij ons bekend, niet goed nagegaan. Bij het eerste valt te denken aan een goed maaibeheer of graasbeheer met schapen; bij het laatste aan toetsing van de erosiegevoeligheid met golfoverslagproeven zoals gepraktiseerd is en wordt in Groningen (Delfzijl, 2007) door ComCoast, in Friesland (Het Bildt, 2008) door RWS, en in Zeeland (Zuid-Beveland & St. Philipsland, 2008) door waterschap Zeeuwse Eilanden. Dat het beheer van de grasmat niet optimaal is en de erosiebestendigheid daaronder lijdt, toont de Bijlage.

Wat de **Vragen** vanuit het project Zwakke Schakels betreft, merken wij bij **vraag 1** (p. 1) op dat het niet vanzelfsprekend is dat 'bestaand gebruik' probleemloos kan worden voortgezet. Het Kokkelarrest (2004) en de uitspraak van de RvS over de mossel(zaad)visserij (2008) tonen dit aan. Ook Defensie b.v. ziet steeds meer in dat militaire vliegbewegingen boven Nederlandse natuurgebieden niet vallen onder 'bestaand gebruik' en vergunningplichtig zijn. Het onderhoud van de Basiskustlijn met zandsuppleties is naar onze stellige mening vergunningplichtig. Binnen RWS ondervindt deze opvatting steeds meer bijval. Steeds vaker zal het voorkomen dat ook voor zandsuppleties een MER wordt uitgevoerd. In ieder geval is het onverstandig als de initiatiefnemer zich hieraan zou willen onttrekken. Bij LNV berust een bijzondere verantwoordelijkheid om hierop toe te zien.

Het overzicht op p. 2 (uit Handreiking Beheerplannen Natura 2000-gebieden, 2005) verdient aanvulling. In de tabel ontbreken enkele gebieden waar mogelijk sprake kan zijn van externe werking. Dit zijn bij de Pettemer- en Hondsbossche Zeewering de Natura 2000-gebieden 'Abtskolk & De Putten', 'Zwanenwater & Pettemerduinen' en 'Schoorlse Duinen'; louter 'Noordzeekustzone' is dus veel te beperkt opgevat. Tenslotte wordt wellicht ten overvloede opgemerkt dat er bij de uitvoering van werken buiten de Natura 2000-gebieden (b.v. Noordwijk) ook daar aandacht nodig kan zijn voor wettelijk beschermde soorten van de Flora- en faunawet en voor de Rode Lijst-soorten.

Bij **vraag 2** (p. 2) moet duidelijk zijn dat het 'voortouw' nemen (bij het versterken van de Zwakke Schakels) niet gelijk is aan bevoegd gezag. Er is een initiatiefnemer en er is het bevoegde gezag (competent authority). De eerste voert een werk uit (of laat uitvoeren) en de tweede geeft vergunningen af. In het geval van b.v. de kustversterking van Voorne is de eerste het Waterschap Hollandse Delta, en de tweede de Provincie Zuid-Holland. Het is onverstandig als initiatiefnemer/uitvoerder dezelfde is als de vergunningverleners. Dat de provincies de regie hadden is in dit verband niet zo relevant. Het waterschap of hoogheemraadschap dat een definitief plan voor verbetering van een Zwakke Schakel maakt of laat maken en laat uitvoeren, is verantwoordelijk voor de MER. In dat kader moeten de cumulatieve effecten in het licht van de Vogel- en Habitatrichtlijnen aan de orde komen.

Let op bij **vraag 3** (p. 3) dat cumulatieve effecten niet louter spelen bij externe effecten. Het gaat immers om effecten die alleen of in combinatie, een significant negatief effect hebben op beschermde soorten en habitats; om plannen en projecten uitgevoerd in het gebied zelf, en daarbuiten. Bovendien gaat het dan om plannen of projecten die al goedgekeurd zijn maar nog niet voltooid, om toegestane activiteiten, en om activiteiten die ingediend zijn maar waarover nog niet is beslist door het bevoegde gezag. Bij dit alles met inachtneming dat over die activiteiten mogelijk eerder was vastgesteld dat ze afzonderlijk of in combinatie geen significant effect hadden.

Duidelijk is dat je in het algemeen niet kunt zeggen dat er bij de versterking van de Zwakke Schakels geen cumulatieve effecten zullen optreden, maar dat dit pas per project met een MER moet worden vastgesteld.

Vraag 4 (p. 3) is naar onze mening incompleet beantwoord. Ongenoemd hier is de rol van de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.). Deze geeft op verzoek van het bevoegde gezag richtlijnen voor het maken van een MER. Nadat deze door de initiatiefnemer is gemaakt of de initiatiefnemer deze heeft laten maken, beoordeelt de Commissie MER de rapportage en geeft daarover een advies aan het bevoegde gezag. Het bevoegde gezag neemt het advies over en betreft dit bij de vergunningverlening.

De initiatiefnemer moet dus een MER maken en daarin eventuele cumulatieve effecten mede opnemen.

Vraag 5 (p. 3-4) lijkt mij juist beantwoord, en is in lijn met de hierboven gegeven commentaren. Besef dat de vergunningverleners slechts op grond van een gedegen MER-procedure zich een gefundeerd oordeel kunnen vormen over (de cumulatieve effecten van) de versterking van een Zwakke Schakel.

Pieter Slim, maart 2008.

BIJLAGE

Hondsbossche Zeewering (2004);
ongemaaid en onbegraasd buitentalud
met ruige, open zode van Kweek.

Hondsbossche Zeewering (2004);
onbegraasd buitentalud met massaal
voorkomende muizenholen.